

PRÁCE STUDENTŮ PRÁVNICKÉ FAKULTY UK

NABYTÍ DRŽBY V ŘÍMSKÉM PRÁVU A V NOVODOBÉM ČESKÉM PRÁVU

Marek Novák

1. Úvod

Oddělení držby, faktického panství nad věcí, od vlastnictví, tedy panství právního, je považováno za charakteristické pro římské právo, a bylo postupně přejímáno ostatními právními řádů až do přítomnosti. Kvůli své specifické povaze s sebou nese mnoho zvláštností, které se projevují i s ohledem na nabývání držby. Právě nabývání držby v římském právu a v současnosti se věnuje tento text. Nejedná se přitom pouze o ryze teoretickou otázku. Stanovení přesného okamžiku, kdy se někdo stane držitelem, bylo a je téměř životně důležité, například vzhledem k počítání vydržecí doby. Existuje přitom celá škála možností, jak držbu nabýt.

Za účelem přehlednějšího zpracování se práce dělí na dvě základní části. První z nich se věnuje oblasti římského práva, druhá část se zaměří na novodobou recepci římskoprávní úpravy v současnosti. Pojedná tedy o účinném občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., dále o obecném zákoníku občanském (ABGB) č. 946/1811 Sb. zák. soud. a o vládním návrhu zákona z roku 1937, kterým se vydává občanský zákoník, ve své konečné podobě senátního tisku č. 425/1937. Oba později jmenované texty poskytly inspirační zdroj účinné soukromoprávní kodifikaci, navíc může být zajímavé, jak se v nedávné minulosti přejímaly a pozměňovaly staré normy římského práva.

2. Nabytí držby v římském právu

2.1 Teoretické východisko

Držba (*possessio*) je označována jako faktické všeobecné panství osoby nad věcí spojené s její vůlí mít věc pro sebe. Z definice vyplývá, že se držba skládá ze dvou základních znaků – *corporalis possessio* a *animus possidendi*. Přítomnost obou prvků je nutná po celou dobu trvání držby a pochopitelně se projevuje i v souvislosti s jejím nabytím: *Et apiscimur possessionem corpore et animo, neque per se animo aut per se corpore.*¹ Samotnou vůlí působit na věc jako na vlastní musel dle římského práva nový držitel navest projeviti aprehenzi, tedy uchopením věci.² Její podoba byla ale odlišena v závislosti na okolnostech, povaze věci a také podle toho, zda byla držba nabyta s vůlí dosavadního držitele či bez ní. Proto lze rozlišovat nabývání držby okupací, tedy jednostrannou aprehenzi bez vůle dosavadního držitele, a tradicí, odevzdáním věci. Navíc, nebylo vždy nutné nabýt držbu vlastním jednáním. Vyděluje se tak velmi pestrá skupina možností, kdy se tak dělo prostřednictvím zástupce, a to nejen v případech dětí nebo duševně nemocných.

2.2 *Aprehenze*

2.2.1 *Okupace*

Výraz okupace označoval případy jednostranné aprehenze.³ Šlo o všechny situace, kdy nebyl dán souhlas předchozího držitele, bez ohledu na to, zda skutečně nesouhlasil, nebo věc před uchopením nikdo nadržel. Zřetelně se zde projevovala zvláštní povaha držby, která na rozdíl od vlastnického práva indikovala pouze faktickou moc nad věcí. Právě díky tomu lze rozlišovat okupaci dovolenou a protiprávní.⁴ Zatímco k první z nich nejčastěji docházelo při uchopení *rei nullius* a byl s ní zpravidla spojen i originární vznik vlastnického práva, druhá nebyla právním řádem povolena a nesla s sebou často trestněprávní důsledky.

Častou situací, kdy docházelo k okupaci věci, kterou dosud nikdo nadržel, bylo bezesporu chytání zvířat, minimálně se mu věnovala pozornost kazuistiky. Každé fyzické omezení volného pohybu divokého zvířete ovšem nelze považovat za okupaci. Stanovení přesného okamžiku nabytí držby nebylo na první pohled jednoznačné a podle všeho podléhalo sporům. Úvod Gaiova fragmentu⁵ z *Digest* budí dojem, že při lovu postačovalo vážnější zranění zvířete, které mohlo vést k jeho chycení, a následné pronásledování: ... *statim nostram esse et eo usque nostram videri, donec eam persequamur, quod si desierimus eam persequi, desinere nostram esse...*⁶ Tento názor ale následně vyvrátil a přiklonil se k nutnosti zvíře chytit: ... *plerique non aliter putaverunt eam nostram esse, quam si eam ceperimus...*⁷ Smrtelné zranění divokého zvířete a jeho pronásledování tedy samo o sobě k nabytí držby nevedlo, především kvůli nezanedbatelné pravděpodobnosti, že stále přibližující se možnost ovládnutí zvířete skončí jeho úspěšným útekem a k samotnému fyzickému uchopení vůbec nedojde.⁸ Ovládnutí muselo být jednoznačné, například v podobě ohočení, uzavření,⁹ nebo lapení do pasti. Nebylo přitom explicitně vyžadováno, aby bylo chycení trvalé, nikdo přeci netuší, zda se zvířeti uvězněnému v pasti přeci jen nepodaří se osvobodit. V takovém případě držba trvala jen po dobu, kdy bylo v moci lovce, po útěku z pasti držba zanikala.¹⁰ Rozhodujícím kritériem, zda došlo k nabytí držby, se tedy zdá být schopnost zcela ovládat pohyb zvířete, případně mu v něm efektivně zabránit.

Držba vznikala také jednostranným uchopením proti vůli dosavadního držitele. Rozdílně od tradice se vyžadovala aprehenze výraznějším způsobem, která dala jasně najevo samotné nabytí držby a zároveň jednoznačně demonstrovala jeho rozsah.¹¹ Na druhou stranu, Max Kaser podotýká, že požadavek výrazného uchopení nelze přeceňovat. Také u okupace stačil pro nabytí držby pouhý vstup na pozemek, nebylo například nutné celý jej po obvodu obejít.¹² V případě movité věci se vyžadovalo zmocnění se rukou nebo zařízením.¹³

Zvláštní pozornost si zaslouží případ nabytí držby detentorem proti vůli¹⁴ dosavadního držitele, což bylo předmětem sporu Sabiniánů a Prokuliánů. Ačkoli již detentor fyzicky věc ovládal a od držitele ho odlišovala v podstatě jen absence vůle působit na věc jako na vlastní, vyžadovali Sabiniáni, aby byla okupace doprovázena výrazným fyzickým působením.¹⁵ Samotné rozhodnutí detentora věc nevydat nepostačovalo: *Sed si eam loco non moveris et infitandi animum habeas, (...) Sabinus et Cassius recte responderunt possessorem me manere...*¹⁶ Tato úvaha byla odůvodňována nemožností spáchat krádež pouhým záměrem detentora, bez toho, aby s věcí manipuloval.¹⁷ Opačný názor zastávali Prokuliáni, podle nichž došlo k nabytí držby pouhým rozhodnutím, například nevrátit vypůjčenou

věc.¹⁸ Za výjimku z tohoto pravidla byli pokládáni otroci, kteří, pokud chovali záměr vrátit se zpět k pánovi, zůstali také v jeho držbě, dokud je detentor skutečně fyzicky nezajal: *Igitur earum quidem rerum, quae ratione vel anima carent, confestim amittitur possessio, homines autem retinentur, si revertendi animum haberent.*¹⁹ Díky tomu, že byli na rozdíl od jiných věcí nadáni rozumem a mohli se tak ze své vůle vrátit k držiteli, ztratilo rozhodnutí detentora přisvojit si je svůj definitivní význam. Justiniánské právo se nakonec přiklonilo k postoji Prokuliánů,²⁰ což by mohlo souviset s dobovou východořímskou naukou o *animu possidendi*, která nadměrně vyzdvihovala subjektivní vůli.²¹

2.2.2 Tradice

K derivativnímu nabytí držby vedla tradice, která neměla na rozdíl od okupace tak vysoké nároky na to, aby docházelo k důrazné aprehenzi, protože se odehrávala se souhlasem dosavadního držitele. Odvozená povaha nabytí a shoda vůle by ovšem mohly budit mylný dojem, že se jednalo o sukcesi držby, což nebylo vzhledem k její čistě faktické povaze možné.²²

K tradici nemovitých věcí docházelo tak, že nabyvatel držby vstoupil²³ na kteroukoli část pozemku: ... *sufficit quamlibet partem eius fundi introire*. Dle stejného fragmentu nebylo nutné, aby jej celý obcházel nebo jinak explicitně vymezoval jeho hranice, neboť na okraj pozemku vstupoval již s vědomím, že ho chce držet celý: ... *dum mente et cogitatione hac sit, uti totum fundum usque ad terminum velit possidere.*²⁴ Mimoto se ale ukazují další způsoby aprehenze nemovitostí. Jako *traditio longa manu*, jakési odevzdání na dálku, se označovalo ukázání hranic pozemku z věže (*ex turre*) nebo z jiného vyvýšeného místa bez toho, aby se nabyvatel musel osobně dostavit na pozemek, jehož držbu nabyde. Vymezení na dálku tak bylo postaveno naroveň vstupu: ... *non minus possidere coepi, quam si pedem finibus intulissem.*²⁵ Později došlo k dalšímu rozvolnění pravidel ohledně fyzického kontaktu s nemovitostí a k nabytí držby postačovalo, když dosavadní držitel učinil prohlášení na místě odlišném od pozemku, o který se jednalo.²⁶

Mnohem pestřejší se zdá být tradice v případě movitých věcí. V nejstarších obdobích k ní docházelo jednoduše předáním z ruky do ruky, s hospodářským rozvojem Říma vzrůstal ale tlak na usnadnění obchodních transakcí a fyzickému odevzdávání věcí tak vznikly některé alternativy.²⁷ Mohlo být nahrazeno odevzdáním klíčů od skladu, ve kterém bylo umístěno zboží, jež měl nový držitel získat: *Clavibus traditis ita mercium in horreis conditarum possessio tradita videtur, si claves apud horrea traditae sint...*²⁸ Nebylo přitom potřeba na zboží jakkoli ukazovat či si ho prohlížet, sklad mohl zůstat při předání klíče uzamčený. Obdobně stačilo ustanovit nad koupěnou věcí stráž²⁹ nebo dovézt zboží do domu nabyvatele,³⁰ aniž by se musel sám věci nějak dotknout. Za pozornost stojí pojem *in mea domo* obsažený ve výše zmíněné citaci, protože nevyjadřoval formální vlastnické právo k takovému domu, ani držbu, ale jeho skutečné aktivní užívání.³¹ Zboží mělo být tedy dovezeno do domu, kde budoucí držitel bydlel. Na druhou stranu, držbu nenabyl ten, komu byly věci dopraveny do domu, který sice vlastnil a držel, ale pronajímal jej. K aprehenzi také docházelo, pokud nabyvatel držby věc označil. Takový úkon bylo třeba vykládat v širším slova smyslu, protože jej lze chápat jako opatření značkou v případě trámů: ... *videri autem trabes traditas, quas emptor signasset,*³² ale i zapečetění nádoby: ... *dolium signatum...*³³ K odevzdání velkých a těžko přepravovaných věcí zase stačilo místo fyzického uchopení nacházet se v jejich blízkosti a nabýt držbu pohledem na ně,

oculis et affectu.³⁴ Všechny situace, a to i v případě nemovitých věcí, spojoval na rozdíl od nabytí držby prostřednictvím zástupce požadavek na přítomnost³⁵ nového držitele, případně nějakou jeho činnost směřující k nabytí držby, kterou nemuselo být bezpodmínečně držení věci v ruce nebo vstup na pozemek, ale například ukazování, prohlížení, označení, doručení zboží či přijetí klíčů.

Otázkou zůstává, jak na základě výše uvedených případů v obecné rovině definovat tradici, vlastně podstatu aprehenze, při odevzdání věci s vůlí dosavadního držitele. Na první pohled by se mohlo zdát, že aprehenze probíhala fyzickým kontaktem s věcí, tedy okamžikem, kdy na ni nabyvatel vkročil, nebo kdy byla sevřena v jeho ruce. Všechny ostatní situace by pak šlo považovat za výjimky, které umožňovaly, aby byl dotyk nahrazen symbolem. Cílem takového znamení by bylo fyzický kontakt zastoupit, protože jedině ten by zůstal i nadále základním aktem aprehenze. Takové chápání nabytí držby je skutečně velmi instinktivní, předání klíče, nebo pohled na pozemek z věže, se nabízí označit za symbolický akt, Savigny ovšem poukázal na jeho zásadní nesprávnost. Podle něj neexistovaly žádné symbolické výjimky z domnělého základního pravidla o čistě fyzickém odevzdání věci, jinak by téměř každé nabytí držby mělo symbolický charakter, protože vkročení na pozemek neobsáhne jeho celou rozlohu a mnoho movitých věcí nelze vzít doslovně do ruky.³⁶ Aprehenze byla tedy ve všech případech jednotná vnější událost spočívající v tom, že nabyvateli byla dána příležitost výlučně a bezprostředně nakládat s věcí.³⁷ Předání věci z ruky do ruky tak vystupovalo jako rovnocenná alternativa odevzdání klíče nebo označení zboží, přičemž všechny tyto varianty bylo možné jednotně nazývat aprehenzí.

Jako zvláštní případ tradice vystupovala *traditio brevi manu*, kdy držbu nabýval detentor, na rozdíl od okupace se souhlasem stávajícího držitele. Dělo se tak okamžikem pouhého projevu vůle.³⁸ Věc nebylo třeba znovu uchopit, považovala se fikcí za již odevzdanou na základě předchozí detence a za předpokladu, že si ji nový držitel ponechal: *Si quis rem apud se depositam (...) emerit (...), pro tradita erit accipienda, si post emptionem apud eum remansit*.³⁹ Ačkoli se na věc opakovaně fyzicky nepůsobil, nabývala se držba i v tomto případě *corpore et animo*.⁴⁰

Traditio brevi manu bývá někdy z důvodu, že je *corpus* oslaben, pojmenovávána *traditio ficta*, jak učinil glosátor Odofredus.⁴¹ Přestože oba případy odráží tendenci dematerializovat držbu, teorie v současnosti jako *traditio ficta* označuje převod držby shodnými projevy vůle, *solo animo*, bez skutečného odevzdání věci, který se objevil až v poklasickém a justiniánském právu.⁴² Tento speciální druh tradice byl vyčleněn později jako výjimka z pravidla, že k aprehenzi dochází, když nabyvatel získá bezprostřední možnost věc uchopit.⁴³ Za typický případ lze například považovat odevzdání darovací listiny.

2.3 *Animus possidendi*

Jak již bylo dříve naznačeno, vnější uchopení opatřující *corporalis possessio* samo o sobě nepostačovalo k nabytí držby, a muselo být doplněno druhým konstitutivním znakem, kterým byl *animus possidendi*. Ten lze chápat jako úmysl mít věc pro sebe. Bez něj nebylo možné držbu získat a šlo zároveň o stálou podmínku jejího trvání.

Zdá se, že neexistoval jednotný požadavek, jak přesně měl být *animus possidendi* manifestován navenek. Obecně platilo, že se držitelská vůle ve vnějším světě projevovala aprehenzí,⁴⁴ jíž je věnována pozornost výše. Právě kvůli tomu, aby bylo možné identifikovat

vůli budoucího držitele mít věc pro sebe, se věnovala detailní pozornost tělesnému uchopení, které jeho vnitřní přesvědčení ve vnějším světě odráželo. Odtud vyšel požadavek na intenzivní aprehenzi v případě okupace proti vůli dosavadního držitele, která měla jasně ukázat, že k uchopení docházelo za účelem nabytí držby.⁴⁵ Přesto nastávaly situace, kdy nebyl z aprehenze neviditelný *animus possidendi* jednoznačně patrný. Že došlo k nabytí držby, pak bylo možné usuzovat z právního důvodu nabytí.⁴⁶ *Causa*, která vedla k nabytí vlastnického práva, směřovala tak i k nabytí držby. Naopak, kdo začal věc fyzicky ovládat na základě nájemní smlouvy, stával se pouhým detentorem. Nicméně, v některých dalších případech nezbývalo, než *animus possidendi* jen konkludentně předpokládat.⁴⁷ Za uchopením formou označení trámů, nebo zapečetění nádob, tak bylo také třeba vidět vůli držitele mít věc pro sebe.

Ne každý byl ovšem způsobilý mít *animus possidendi*. Zcela vyloučit lze hned na úvod právnické osoby, které se sice uznávaly za subjekty práva a byly by snad schopny docílit fyzického ovládnutí věci, ale nebyly schopny vyvinout držitelkou vůli a tedy ani nabytí držbu.⁴⁸ Za nesporný lze považovat i případ choromyslných,⁴⁹ protože sami v důsledku své nemoci nemohli držet: *Furiosus (...) non potest incipere possidere, quia affectionem tenendi non habent, licet maxime corpore suo rem contingant, sicuti si quis dormienti aliquid in manu ponat...*⁵⁰ Stejný postoj byl zdůrazněn i v jiném fragmentu, který kategoricky vylučoval, aby choromyslný nabyl držbu, ačkoli původní držitel jeho psychickou nemoc nepoznal, věc mu předal a sám dokonce přes svůj omyl držbu pozbyl.⁵¹

Posouzení neschopnosti vlastní držitelké vůle (bez součinnosti jakéhokoliv zástupce) na základě nízkého věku se ale zdá být komplikovanější. Důvodem byla mimo jiné zvláštní povaha držby jako faktického stavu. Kvůli tomu nešlo posuzovat způsobilost na základě pravidel pro nabývání práv a vznikala tak zvláštní právní úprava.⁵²

Infantes, tedy děti do sedmi let, byly kvůli svému nízkému věku zásadně považovány za nezpůsobilé nabývat držbu vlastním jednáním. Později bylo možné, aby se jejich neschopnost držitelké vůle nahradila souhlasem poručníka:⁵³ *Infans possidere recte potest, si tutore auctore coepit...*⁵⁴ Toto restriktivní pojetí způsobilosti dětí narušil císař Decius, který pravděpodobně reagoval na vzrůstající rozpory v názorech právníků a umožnil proto, aby dítě samo nabylo držby věci, ovšem pouze pokud mu byla darována tradicí.⁵⁵ Následný výklad takového ustanovení se přesto rozcházel v tom, zda dopadalo na všechny případy tradice, všechny případy darování, nebo jen na darování úzkého okruhu věcí jako jsou dětské hračky.⁵⁶

Dále je nutné vyčlenit *impubes infantia maiores (pupilli)*, tedy nedospělé strašit než děti. Vzhledem k pokročilejšímu věku nebyla jejich způsobilost již omezena tak přísně jako u dětí. *Impubes* byli podle převládajících názorů schopni držitelké vůle bez součinnosti zástupce v případě dostatečně rozumové vyspělosti,⁵⁷ kdy chápali obsah svého jednání: *Pupillus tamen etiam sine tutoris auctoritate possessionem nancisci potest...*⁵⁸ Jejich relativní volnost byla odůvodňována právě zvláštní povahou držby, která nebyla právem a zasluhovala proto zvláštní přístup.

2.4 Nabytí držby prostřednictvím zástupce

Za výjimečný případ z výše uvedených pravidel lze považovat nabytí držby prostřednictvím jiných osob. Přestože by se podobná praxe mohla přičítat textu fragmentu *Apiscimur autem possessionem per nosmet ipsos*,⁵⁹ teorie ji uznává a tuto možnost nalezneme v Pau-

lových Sentencích: *Possessionem adquirimus et animo et corpore: animo utique nostro, corpore vel nostro vel alieno.*⁶⁰

Původně bylo připuštěno nabytí držby zástupcem pouze za předpokladu, že byl poddaným zastoupeného a vystupoval tak spíše v pozici živého nástroje,⁶¹ prostřednictvím kterého držel zastoupený sám.⁶² V této souvislosti se kazuisticky rozebíralo nabývání držby pomocí otroka, především podmínky, že jej musí jeho pán v tu chvíli držet ve faktické moci.⁶³

Historickým vývojem lze pravděpodobně vysvětlit rozporný přístup pramenů a literatury k nabývání držby skrze zástupce nepoddaného zastoupenému. Gaius⁶⁴ uvedl, že prostřednictvím svobodných osob, které nebyly podřízené našemu právu, nebylo možné ničeho nabývat, což by odpovídalo principu zakazujícímu zavazovat ostatní vlastním projevem vůle. Na závěr ovšem dodal, že je sporné, zda držbu není nabyta *per extraneam personam*. Pochyby jsou skutečně na místě, protože zásada *alteri stipulari nemo potest* by se neměla vztahovat k držbě jako pouhému faktu.⁶⁵ V klasickém období už bylo ujasněno, že bylo možné držbu nabýt *per tutorem* (skrze poručníka), *per procuratorem* (skrze zástupce),⁶⁶ přitom se ale oba případy ještě považovaly za výjimky ze všeobecného pravidla. Pravděpodobně až v pozdně klasickém období došlo k zobecnění těchto odchylek a stalo se možným nabýt držbu plnou mocí prostřednictvím svobodné osoby.⁶⁷ Savigny ovšem varoval před tím, abych tomuto finálnímu zlomu nebyla mylně nepřisuzována příliš pozdní datace.⁶⁸ Justiniánské Instituce⁶⁹ sice nabytí skrze svobodného stále prezentovaly jako pouhou výjimku z obecného zákazu a připisovaly ji až Severovi (*secundum divi Severi constitutionem*), jemuž patří předešlá citace z Kodexu, přitom jiné fragmenty a použití formulace *pridem receptum est*⁷⁰ indikují, že toto pravidlo existovalo již dříve.

K samotnému nabytí držby docházelo tak, že zástupce faktickým ovládnutím věci splňujícím stejná kritéria jako v případě nabývání vlastní vůlí nahrazoval jednání zastoupeného, který měl sám *animus possidendi: Ceterum animo nostro, corpore etiam alieno possidemus...*⁷¹ O existenci držitelské vůle musel být zástupce předem informován,⁷² věc pak uchopil nikoli s úmyslem mít ji pro sebe, ale nabýt ji pro zastoupeného.⁷³ Ten držbu získával se svým vědomím a souhlasem, což ovšem neznamenalo, že by musel nutně znát okamžik, kdy přesně zástupce věc fyzicky uchopil. To platí ale jen pro otázku nabytí držby jako prostého faktu, vydržecí doba se naproti tomu začínala počítat až od okamžiku, kdy se zastoupený o nabytí držby dozvěděl.⁷⁴

Mimoto existovalo několik výjimek, kdy bylo připuštěno nabytí držby bez vůle zastoupeného, jehož *animus possidendi* ustupoval do pozadí a pouze se antcipoval.⁷⁵ Předně šlo o otroky a děti v pánově či otcovské moci nabývající držbu pro *peculium*.⁷⁶ Již samotným udělením *peculia* vydával otec obecný souhlas k tomu, aby osoby v jeho moci pro něj samotného nabyly držbu bez toho, aby musel souhlasit s každým jednotlivým případem. Obdobně poručník nabýval držbu pro poručence bez toho, aby o tom poručence věděl.⁷⁷ Konečně to samé platilo také pro zástupce právnických osob, které z povahy věci ani nemohly *animus possidendi* projevovat.⁷⁸

Do systematiky nabývání držby prostřednictvím zástupce bývá často řazeno ještě *constitutum possessorium*, které zároveň reprezentovalo nabytí držby na základě pouhé dohody bez nutnosti zvláštního uchopení. Speciální pojmenování bylo vytvořeno až ve středověku a literatura se zcela neshoduje na tom, zda šlo o revoluční institut pozdní antiky, nebo naopak přirozený a dávno vžitý postup, kterému nebyla kvůli jeho obyčejnosti v Římě

věnována pozornost.⁷⁹ Držitel převedl vlastnictví na nového nabyvatele, navíc si výslovně sjednal, že bude věc dále fyzicky ovládat jako detentor.⁸⁰ Dva kroky tohoto postupu si zaslouží bližší pozornost. Zprvée, původní držitel musel bez ztráty *corporalis possessio* pozbyt držbu. Dělo se tak okamžikem jeho vlastního rozhodnutí, jak uvedl Ulpianus: ... *possessio autem recedit, ut quisque constituit nolle possidere*...⁸¹ Přitom svévolně neměnil důvod své držby, protože ji nemodifikoval, ale rovnou ztrácel, což navíc jistě nelze chápat jako zlepšení vlastního postavení: ... *nec enim muto mihi causam possessionis, sed desino possidere et alium possessorem ministerio meo facio*...⁸² Zadruhé, původní držitel vystupoval jako zástupce držitele budoucího, místo něž fyzicky ovládal věc, a který sám měl jen držitelskou vůli. Závěr Celsova fragmentu ovšem budí pochybnosti, zda mohl být takovým zástupcem kdokoli, nebo pouze *procurator* (... *procurator alienae possessioni praestat ministerium*). V tom případě by bylo možné aplikovat *constitutum possessorium* pouze, pokud správce majetku nabýval držbu pro zastoupeného, kterému ji obratem předal, a sám nadále věc jen jako detentor fakticky ovládal.⁸³

3. Nabytí držby v současnosti

3.1 Kořeny účinné soukromoprávní kodifikace

První novodobou kodifikací soukromého práva na našem území byl obecný zákoník občanský (ABGB) 946/1811 Sb. zák. soud., účinný od ledna 1812.⁸⁴ Svůj význam získal poměrně dlouhou dobou účinnosti, vlivem na civilistickou teorii a znovu jej obnovuje vzhledem k účinnému občanskému zákoníku, který bere ABGB jako jeden z inspiračních zdrojů. Důležité jádro regulace nabývání držby se nachází v § 310 až 315 ABGB.

Teorie vycházela z rozdělení nabývání držby na originární a derivativní, přičemž první, neboli původní, probíhá jednostranně, zatímco druhé, odvozené, výhradně s vůlí dosavadního držitele.⁸⁵ Zdá se ovšem, že pojem odvozeného nabytí držby kritizoval Randa, který nepřipouštěl, aby se na držbu jako faktum aplikovala terminologie vztahující se k právům.⁸⁶ Tato výtka byla oprávněná v tom smyslu, že nabyvatel nepokračoval v předchůdcově držbě, přesto nemusí vést k zavržení obou pojmů, které lze totiž identifikovat přímo v textu § 315.⁸⁷ Výraz originární nabytí bylo nutno chápat jako „*svémocné uchopení*“, derivativním nabytím pak bylo třeba rozumět nabytí s vůlí dosavadního držitele, když „*majitel ve svém nebo cizím jméně přenechá nám právo nebo věc*“. Takto nahlíženou terminologii lze považovat naopak za prospěšnou, protože pomáhá lepší orientaci v níže uvedené klasifikaci a umožní tak snadněji odlišit rozdíly v rozsahu nabyté držby.

Navíc ale text zákona v § 314 výslovně definoval ještě druhý, paralelní systém třídění nabývání držby na bezprostřední a zprostředkované: „*Držby práv i hmotných věcí nabývá se buď bezprostředně, ujme-li se kdo ničích práv a věcí; nebo prostředně, ujme-li se kdo práva nebo věci, jež náležejí jiné osobě*.“ Na toto teoretické ustanovení navázal následující § 315, který stanovil, v jakém rozsahu se nabývá držba. Vycházel přitom právě z toho, jestli lze nabytí držby, nebo přesněji přímo aprehenzi, označit za originární či derivativní, a zároveň zda bezprostřední či zprostředkovanou.⁸⁸ Zákonodárce se zde zjevně inspiroval římským právem, a to alespoň po obsahové stránce. Jako poněkud nešťastné může být vnímáno užití pojmu rozsah držby, kterým ovšem není myšleno nic jiného, než předmět držby. Vymezuje, k čemu všemu bude držba nabyta, a k čemu nikoli, jde vlastně o jakési kvantitativní měřítko.

V rozsahu skutečného uchopení se držba nabývala v případě okupace, tedy originární aprehenze provedené svémocně. Platí to stejně pro obě možnosti okupace, bezprostřední, uchopím-li *res nullius*, i zprostředkovanou, šlo-li o uchopení proti vůli dosavadního držitele. Pozornosti si zaslouží druhá situace, protože k nabytí držby docházelo podle šíře uchopení, bez ohledu na rozsah držby předchozího držitele.⁸⁹ Nabyvatel totiž vstupoval na místo (zprostředkované uchopení), ale nikoli do postavení předchůdce (přeci jen nabývá originárně). V rozsahu předchozího držitele se držba nabývala v případě tradice, derivativní aprehenzí, kdy byla držba se souhlasem předávána. Z povahy věci se vždy muselo jednat o zprostředkované nabytí, nabyvatel vstupoval na místo i do postavení předchůdce. Pokud by ovšem provedl aprehenzi v širším rozsahu a držel tak více než jeho předchůdce, nemohlo by jít o nabytí derivativní, nýbrž originární.

ABGB nijak nevybočil z řady, když držbu, či spíše osobu držitele, definoval v § 309: „*Kdo má věc ve své moci nebo úschově, sluje její majitel. Má-li majitel věci vůli, ji za svou podržeti, jest jejím držitelem.*“ Pro nabytí držby tedy vyžadoval aprehenzi a zároveň existenci držitelské vůle.

Možnost držby věci hmotné stejně jako práva způsobila, že římskoprávní pojem *possidere corpore* implikující fyzické působení na věc býval nahrazován výrazem *corpus possessionis*, který měl zahrnovat působení odlišné od fyzického a právě umožnit držet právo stejně jako věc. Rouček ovšem zároveň přiznal, že vzhledem k hmotným věcem, na něž se zaměřuje tato práce, se *corpus possessionis* a *possidere corpore* nelišily.⁹⁰ Aprehenze pak zjednávala možnost výhradní faktické vlády nad věcí. Podle povahy případu mohla spočívat v přítomnosti u věci, fyzickém kontaktu nebo například uchopení do ruky.⁹¹ Autoři ABGB si byli této široké škály možností vědomi a nepokoušeli se je všechny pojmout, nejčastěji z nich vzhledem k hmotným věcem ale jmenovali v § 312: „*Hmotné movité věci berou se v držbu fysickým uchopením, odvedením nebo schováním; nemovité však vstoupením na ně, omezením, ohrazením, označením nebo vzděláním.*“⁹² Jednalo se o pouhý demonstrativní výčet, protože držbu bylo lze nabýt i jiným jednáním, pokud poskytovalo možnost bezprostředního a výhradního panství nad věcí.⁹³ Obecnou všeobjímající definici takového činu ovšem ABGB nepřinášel, což můžeme vzhledem k širokému spektru možností považovat za správné.

Stanovením způsobů, jak docházelo k okupaci, nebo tradici, se teorie v zásadě odvolávala na římskoprávní úpravu. Například, byla přípustná *traditio brevi manu*, kdy nedocházelo k současné aprehenzi a držitelské vůli, odevzdání mohlo probíhat odevzdáním nástroje, označením nebo odevzdáním listin. Je na místě zmínit také tabulární držbu z § 441, který by mohl budít dojem, že k aprehenzi nemovitostí docházelo i zápisem do veřejné knihy. Nebylo tomu tak, protože zápis vedl k právu na držbu, ale nikoli k nabytí držby samotné.⁹⁴

Animus possidendi, vůle směřující k úplné a bezvýjimečné vládě nad věcí, vystupoval jako druhý znak držby a zároveň podmínka jejího nabytí.⁹⁵ Také ABGB znal několik skupin osob, které vlastním jednáním držbu nabýt nemohly. Tuto způsobilost stát se držitelem musíme odlišit od způsobilosti být držitelem, která odpovídala spíše pojmu právní osobnosti a měly ji i osoby nesvéprávné.⁹⁶

Podle § 310 neměli způsobilost stát se držitelem vlastním jednáním choromyslní, slabomyslní a děti, které nedosáhly 7 let věku: „*Osoby, které nemají užívání rozumu, jsou o sobě nezpůsobilé, držby se ujmouti. Je zastupuje poručník nebo opatrovník. Nedospělí,*

kteří dovršili léta dětství, mohou se sami o sobě držby věci ujmouti.“ Možnost, aby nedospělí nabývali držbu bez omezení, zase korespondovala s římskoprávní úpravou. K výčtu z § 310 lze ještě připočítat⁹⁷ právnické osoby a osoby zcela zbavené způsobilosti, v obou případech nebyly schopny projevovat vůli navenek. Jako speciální případ pak vystupovali řeholníci složivší slavný slib chudoby, nedovoleně vystěhované osoby a vojenští uprchlíci, kterým veřejnoprávní úprava zakazovala nabývat jmění.

Mimo vlastní nabytí držby bylo možné získat držbu prostřednictvím zástupce a to v případech celkové či částečné nezpůsobilosti, ale také pokud byl zastoupený schopný získat držbu vlastním jednáním.⁹⁸ Rouček představil tři druhy zástupců, kteří se vzájemně lišili podle toho, zda projevovali cizí nebo vlastní vůli, a čím jménem jednali.⁹⁹ Prvním byl náhradník, jenž vlastně nevystupoval ani jako zástupce, protože jednal svým jménem, projevoval vůli držet věc pro sebe, a až následně převedl držbu na zastoupeného. Zadruhé šlo o posla jednajícího cizím jménem a projevujícího cizí vůli, čímž se podobal skutečně živému nástroji. Nakonec se zařazoval zástupce *stricto sensu*, který projevil svoji vůli, ovšem jednal za jiného na základě zmocnění, tedy s úmyslem nabytí držbu pro zastoupeného. Za překvapující lze považovat, že se ABGB v § 319 za středníkem výslovně zabýval jindy opomíjeným institutem *constitutum possessorium*, zvláštním případem nabytí držby zástupcem.

Na závěr je na místě srovnat ustanovení ABGB s vládním návrhem zákona z roku 1937, kterým se vydává občanský zákoník.¹⁰⁰ Ten sice nebyl nikdy schválen, ukazuje ale vývoj zákonodárcova myšlení, a nyní účinný občanský zákoník, zák. č. 89/2012 Sb. jej také považuje za svůj inspirační základ. Ustanovení pro nás klíčových § 310, 312, 314 a 315 ABGB odpovídaly obsahem § 99, 102 a 104 návrhu. Celého pojetí se dotýkala koncepční změna, která si kladla za cíl vytvořit jednotný pojem držby a překonat rozpolcení připisované římskému právu. Z tohoto důvodu vládní návrh znal jen držbu práva a nikoli držbu věcí, která měla být nově chápána jako držba vlastnického práva.¹⁰¹ § 99 návrhu podobně jako § 310 ABGB označil děti, choromyslné, slabomyslné a zcela zbavené svéprávnosti za nezpůsobilé k nabytí držby, § 102 návrhu demonstrativně jmenoval, jaké podoby má aprehenze věcí.¹⁰²

Výraznější změny doznaly jen § 314 a 315 ABGB, které byly sloučeny do nového § 104 návrhu: *„Držby se nabývá bezprostředně, t. j. uváže-li se někdo v držbu svou mocí, nebo prostředně, t. j. převádí-li naň svou držbu někdo jiný. Bezprostředně se získá tolik držby, kolik se vskutku uchopí, k sobě vezme, obsadí, užije nebo označí. Prostředně se však nabývá všeho toho, co dřívější držitel měl a na nabyvatele převedl.“* Je patrné, že materiálně se rozsah nabyté držby v porovnání s ABGB vůbec nezměnil. Přesto vládní návrh přepracoval terminologii, která byla s nabýváním spojována. Konkrétně, v návrhu vymezené pojmy „bezprostředně“ a „prostředně“ se již nekryly s definicemi uvedenými v § 314 ABGB a místo toho se ztotožňovaly s praxí užívanými slovy „originárně“ a „derivativně“. Zatímco ABGB¹⁰³ vymezoval bezprostřední nabytí jako ujmoutí se *rei nullius*, návrh mluvil o uvázání se „v držbu svou mocí“, čímž se shodoval s teorií, když definovala¹⁰⁴ originární nabytí držby jako „jednostranné nabytí“. Důvod takové změny zůstává neznámý, lze se jen domnívat, že mohla vyjít vstříc kritice, která zazněla již dříve od Randy, a který nepovažoval za přípustné, aby se nabytí držby dělilo na originární a derivativní. Vládní návrh tak (hypoteticky) obsah obou pojmů zachoval, ale nahradil jej výrazy nabýváním bezprostředním a zprostředkovaným.¹⁰⁵

3.2 Občanský zákoník 89/2012 Sb.

1. ledna 2014 nabyl účinnosti občanský zákoník č. 89/2012 Sb., který považuje za hlavní inspirační zdroj vládní návrh z roku 1937, mimoto se ale také hlásí k ABGB a k římskému právu, které ale má dle důvodové zprávy¹⁰⁶ recipovat jen na základě kritického vyhodnocení. Na vládní návrh navazuje mimo jiné pojetím držby, protože ji chápe výhradně jako držbu práva.¹⁰⁷

Právní úprava nabývání držby prošla výraznou redukcí, když se omezila pouze na § 990,¹⁰⁸ který jen parafrázuje § 104 návrhu z roku 1937. Odlišuje se ovšem v terminologii, kterou nepřejímá ani z ABGB, ani z vládního návrhu. Nejasné chápání takových označení může přitom způsobit nesrozumitelnost ohledně rozsahu, v jakém se držba v různých případech nabývá.

§ 990 proti sobě staví pojmy „bezprostředně“ a „odvozeně“, tzn. „derivativně“, které si křížově vybral z dosud zažitých dvojic bezprostředně a zprostředkovaně, originárně a derivativně. Obsah ustanovení i důvodová zpráva přitom naznačují, že slovo bezprostředně je zde užito jako synonymum výrazu originárně. Nakonec jsou patrné dva druhy nabytí držby. První z nich je dle textu zákona bezprostřední (neboli originární, v terminologii užité v souvislosti s ABGB), držitel se ujme držby svou mocí nezávisle na vůli předchůdce. Spadají sem jak případy okupace věci ničící, tak aprehenze proti vůli dosavadního držitele.¹⁰⁹ Držba se nabyde v rozsahu, v jakém byla skutečně uchopena. Zadruhé dochází k nabytí odvozeně (tzn. derivativně), a to buď převedením dosavadním držitelem, nebo tím, že se nový držitel ujme držby jako právní nástupce dosavadního držitele. Držba se pak nabývá pouze v rozsahu, v jakém ji měl dosavadní držitel. Je zřejmé, že toto rozlišování vede dělicí čáru mezi aprehenzí svémocnou a s vůlí dosavadního držitele, odpovídá tedy rozlišování ABGB na originární a derivativní nabytí a třídění vládního návrhu na bezprostřední a zprostředkované. Co je významnější, stanovení rozsahu nabytí držby se řídí stejnými pravidly jako římské právo, ABGB i návrh z roku 1937.

Zmatečné používání pojmů v § 990 ovšem vede k odlišnému pojetí rozsahu nabyté držby v komentáři vydaném pod vedením profesora Švestky.¹¹⁰ Bezprostřední nabytí je zde definováno stejně jako v § 314 ABGB, tedy jako ujmoutí se *rei nullius*, a nikoli ve smyslu synonyma slova originární. Odvozené nabytí pak vychází z pojmu zprostředkované a komentář do něj výslovně zahrnuje jednostrannou aprehenzi proti vůli dosavadního držitele i předání na základě dvoustranného právního jednání. Když se pak uplatní pravidlo o rozsahu nabytí držby z § 990 občanského zákoníku, dochází se k chybnému závěru, že pouze okupační *rei nullius* získáme držbu v rozsahu, v jakém jsme se jí ujali, zatímco v rozsahu předchůdce nabydeme držbu při tradici i okupaci bez souhlasu dosavadního držitele. Právě nabytí držby bez souhlasu předchozího držitele by tak bylo přesunuto z režimu odst. 1 do odst. 2, držba by se tak nenabyla v rozsahu uchopení, ale v rozsahu, v jakém ji měl dosavadní držitel. Tento výklad terminologie sice respektuje definice pojmů z § 314 ABGB, ale účinný občanský zákoník, který stejnému slovu „bezprostředně“ přiřazuje jiný význam, pak vykládá *contra legem*.

Konkrétní způsoby nabytí držby občanský zákoník neuvádí, a to ani demonstrativně jako ABGB, či vládní návrh. Od tradičních příkladů upouští asi kvůli většímu důrazu na držbu nehmotných věcí.¹¹¹ Mlčením ale dříve výslovně upravené postupy neruší a proto může být vhodné vycházet pro konkretizaci praktických příkladů z ABGB, vládního návrhu a dobové literatury. Teorie dnes dospěla k názoru, že tradice nemusí probíhat skutečnou

fyzickou aprehenzí, ale i prohlášením, dokonce konkludentním. *Traditio brevi manu a constitutum possessorium* je nutno chápat jako změnu držitele projevem vůle, který vystupuje jako alternativa odevzdání a převzetí věci.¹¹²

4. Závěr

Při bližším pohledu na nabývání držby v římském právu a jeho pramenech, které bylo následně recipováno ABGB, vládním návrhem z roku 1937 i účinným občanským zákoníkem, je patrné, že přes drobné úpravy, ale i proklamované změny v pojetí držby, se v současnosti nabývá držby podle obdobných principů, jaké znalo již římské právo. Pouze těžiště právní úpravy se přesunulo od jmenování nejružnějších způsobů aprehenze k rozsahu nabytí držby, jemuž zase nevěnuje příliš pozornosti římské právo. Formulace § 990 účinného občanského zákoníku pak ukazuje, že nejasná terminologie nemusí vést pouze k teoretickým polemikám, nýbrž také k praktickým interpretačním problémům.

Poznámky

- 1 D. 41.2.3.1 (Paul. 54 ad ed.). „*Držbu nabýváme fyzickým ovládním a vůlí, ne pouze vůlí, ani pouze fyzickým ovládním.*“
- 2 KINCL, J. – URFUS, V.: *Římské právo*. Praha, 1990, s. 214–215.
- 3 HEYROVSKÝ, L.: *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Praha, 1910, s. 329.
- 4 REBRO, K. – BLAHO, P.: *Římské právo*. Bratislava, 2010, s. 233.
- 5 D. 41.1.5.1 (Gai. 2 rer. cott.).
- 6 „... *zdá se, že je ihned naše, a že bude naše, dokud jej pronásledujeme, neboť jestliže jej přestaneme pronásledovat, přestane také být naše...*“
- 7 „... *a jiní nemysleli, že je naše, ledaže ji chytíme...*“
- 8 SAVIGNY, F. K. von: *Von Savigny's treatise on possession, or, The jus possessionis of civil law*. Clark, 2003, s. 169–170.
- 9 D. 41.2.3.15 (Paul. 54 ad ed.).
- 10 D. 41.1.55 (Proc. 2 ep.).
- 11 KASER, M.: *Das römische Privatrecht, Abschnitt 1*. München, 1971, s. 391.
- 12 Ibid. Viz D. 41.2.3.1 (Paul. 54 ad ed.).
- 13 SOMMER, O.: *Učebnice soukromého práva římského, díl II, právo majetkové*. Praha, 1935, s. 203.
- 14 Na rozdíl od nabytí držby detentorem s vůlí dosavadního držitele. Viz *traditio brevi manu*.
- 15 KINCL, J. – URFUS, V.: op. cit., s. 210, 215.
- 16 D. 41.2.3.18 (Paul. 54 ad ed.). „*Ale jestliže [věc] nepřemístíš a máš úmysl ji zapřít, Sabinus a Cassius správně odpovídají, že mi držba zůstane...*“
- 17 Ibid. Viz D. 47.2.68pr. (Cels. 12 dig.).
- 18 D. 41.2.47 (Pap. 26 quaest.).
- 19 Ibid., in fine. „*Okamžitě se pozbyde držba těch věcí, které postrádají rozum nebo duši, držba lidí se ale zachová, jestliže mají záměr vrátit se.*“ Viz D. 12.1.9.9 (Ulp. 26 ad ed.).
- 20 HEYROVSKÝ, L.: op. cit., s. 331.
- 21 KASER, M.: *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2*. München, 1971, s. 252.
- 22 SOMMER, O.: op. cit., s. 203.
- 23 Ibid. Viz D. 41.2.3.1 (Paul. 54 ad ed.).
- 24 „... *pokud má úmysl a záměr takový, že chce držet celé pole až k jeho hranici.*“
- 25 D. 41.2.18.2 (Cels. 23 dig.). „... *ne méně začnu držet, než kdybych vkročil nohou na hranice pozemku.*“
- 26 D. 41.2.34pr. (Ulp. 7 disp.). Viz SOMMER, O.: op. cit., s. 203.
- 27 REBRO, K. – BLAHO, P.: op. cit., s. 234.
- 28 D. 18.1.74 (Pap. 1 def.). „*Zdá se, že po odevzdání klíčů je držba ke zboží ve skladech předána, jestliže byly klíče převzaty u skladu...*“ Viz D. 41.1.9.6 (Gai. 2 rer. cott.). Viz D. 41.2.1.21 (Paul. 54 ad ed.).
- 29 D. 41.2.51 (Iavol. 5 ex post. lab.).
- 30 D. 41.2.18.2 (Cels. 23 dig.). *Si venditorem quod emerim deponere in mea domo iusserim, possidere me certum est, quamquam id nemo dum attigerit...* „*Jestliže přikáže prodávajícímu, aby to, co jsem koupil, uložil do mého domu, jistě budu držet, přestože se zboží nikdo nedotkl...*“
- 31 SAVIGNY, F. K. von: op. cit., s. 161.

- 32 D. 18.6.15.1 (Paul. 3 ep. alf. dig.). „... zdá se, že je předáno dřevo, které kupující označil.“
- 33 D. 18.6.1.2 (Ulp. 28 ad sab.).
- 34 D. 41.2.1.21 (Paul. 54 ad ed.).
- 35 KASER, M.: *Das römische Privatrecht, Abschnitt 1*, op. cit., s. 392.
- 36 SAVIGNY, F. K. von: op. cit., s. 146.
- 37 ARNDTS, C. L.: *Učební kniha Pandekt. I. díl*. repr. Praha, 2010, s. 233.
- 38 D. 41.1.9.5 (Gai. 2 rer. cott.).
- 39 D. 6.2.9.1 (Ulp. 16 ad ed.). „Jestliže někdo koupí věc, která je u něj uschována, bude se považovat za předanou, pokud u něj zůstane i po koupi.“ Viz D. 21.2.62pr. (Cels. 27 dig.).
- 40 SOMMER, O.: op. cit., s. 205.
- 41 BIERMANN, J.: *Traditio ficta*. Stuttgart, 1891, s. 40. Cf. DAJCZAK, W. – GIARO T. – BÉRIER F. L. de – DOSTALÍK P.: *Právo římské: základy soukromého práva*. Olomouc, 2013, s. 174.
- 42 SOMMER, O.: op. cit., s. 205.
- 43 BOHÁČEK, M.: *Nástin přednášek o soukromém právu římském, I. Úvod – práva věcná*. Praha, 1945, s. 106.
- 44 REBRO, K. – BLAHO, P.: op. cit., s. 233.
- 45 KASER, M.: *Das römische Privatrecht, Abschnitt 1*, op. cit., s. 391.
- 46 HEYROVSKÝ, L.: op. cit., s. 330.
- 47 REBRO, K., BLAHO, P.: op. cit., s. 233.
- 48 SAVIGNY, F. K. von: op. cit., s. 179.
- 49 Ibid.
- 50 D. 41.2.1.3 (Paul. 54 ad ed.). „Šlený nemůže nabýt držbu, protože nemá záměr věc držet, může se nejvýše dotýkat věci svým tělem, jako když někdo vloží něco do ruky spícímu člověku...“
- 51 D. 41.2.18.1 (Cels. 23 dig.).
- 52 KASER, M.: *Das römische Privatrecht, Abschnitt 1*, op. cit., s. 392.
- 53 HEYROVSKÝ, L.: op. cit., s. 332.
- 54 D. 41.2.32.2 (Paul. 15 ad sab.). „Dítě může po právu držet, jestliže začal se souhlasem poručníka...“
- 55 C. 7.32.3 (a. 250). Viz HEYROVSKÝ, L.: op. cit., s. 332.
- 56 SAVIGNY, F. K. von: op. cit., s. 187.
- 57 D. 41.2.1.3 (Paul. 54 ad ed.).
- 58 D. 41.2.32.2 (Paul. 15 ad sab.). „Nedospělec může nicméně nabýt držby bez autority poručníka...“
- 59 D. 41.2.1.2 (Paul. 54 ad ed.). „Držbu nabýváme skrze nás samotné.“
- 60 Sententiae Pauli 5.2.1. „Nabýváme držbu buď vůlí či fyzickým ovládnutím: vůlí skrze nás, fyzickým ovládnutím skrze nás nebo skrze cizího.“
- 61 SOMMER, O.: op. cit., s. 204.
- 62 Gai. 2. 89.
- 63 Cf. D. 41.1.21pr. (Pomp. 11 ad sab.).
- 64 Gai. 2. 95. Cf. D. 45.1.38.17 (Ulp. 49 ad sab.). Cf. REBRO, K. – BLAHO, P.: op. cit., s. 236.
- 65 SAVIGNY, F. K. von: op. cit., s. 230–231.
- 66 D. 41.1.13.1 (Nerat. 6 reg.). C. 7.32.8 (a. 294).
- 67 C. 7.32.1 (a. 196). Viz SOMMER, O.: op. cit., s. 204. Viz KASER, M.: *Das römische Privatrecht, Abschnitt 1*, op. cit., s. 393.
- 68 SAVIGNY, F. K. von: op. cit., s. 233.
- 69 Inst. 2.9.5.
- 70 C. 7.32.1 (a. 196).
- 71 D. 41.2.3.12 (Paul. 54 ad ed.). „Držíme vlastní vůlí, ale cizím fyzickým ovládnutím...“
- 72 D. 41.2.42.1 (Ulp. 4 reg.).
- 73 ARNDTS, C. L.: op. cit., s. 235.
- 74 D. 41.2.49.2 (Pap. 2 def.).
- 75 REBRO, K. – BLAHO, P.: op. cit., s. 236.
- 76 D. 41.2.1.5 (Paul. 54 ad ed.).
- 77 D. 41.1.13.1 (Nerat. 6 reg.).
- 78 ARNDTS, C. L.: op. cit., s. 237–238.
- 79 SAVIGNY, F. K. von: op. cit., s. 237. Cf. DAJCZAK, W. – GIARO T. – BÉRIER F. L. de – DOSTALÍK P.: op. cit., s. 174–175.
- 80 HEYROVSKÝ, L.: op. cit., s. 334.
- 81 D. 41.2.17.1 (Ulp. 76 ad ed.). „... pozbývá držby, když se rozhodne, že nechce dále držet...“
- 82 D. 41.2.18pr. (Cels. 23 dig.). „... ani sobě nezměním důvod držby, ale ztratím držbu, a jiného učiním držitelem na základě svého jednání...“
- 83 DAJCZAK, W. – GIARO T. – BÉRIER F. L. de – DOSTALÍK P.: op. cit., s. 175.
- 84 České překlady ABGB viz ANDRES, B. – HARTMANN, A. – ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J.: *Komentář k československému občenskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha, 1935.
- 85 ANDRES, B. – HARTMANN, A. – ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J.: op. cit., s. 98–100.
- 86 RANDA, A. – ŠIKL, H.: *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha, 1890, s. 66.

- ⁸⁷ „Bezprostředním a prostředecným svémocným uchopením se držby dostává se v držení jen tolik, kolik skutečně bylo uchopeno, nač se vkročilo, kolik bylo užito, označeno nebo v úschovu vzato; při prostředecném, když majitel ve svém nebo cizím jméne přenechá nám právo nebo věc, nabývá se všeho, co dřívější majitel měl a zřetelným znamením odevzdal, aniž je nutno, aby každá část celku byla zvlášť převzata.“
- ⁸⁸ Překlad ABGB používá výraz „prostředecné nabytí držby“.
- ⁸⁹ ANDRES, B. – HARTMANN, A. – ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J.: op. cit., s. 99.
- ⁹⁰ Ibid., s. 86–87.
- ⁹¹ RANDA, A. – ŠIKL, H.: op. cit., s. 51.
- ⁹² Vzděláním se rozumí zpracování, v originále „Bearbeitung“.
- ⁹³ RANDA, A. – ŠIKL, H.: op. cit., s. 56, 59.
- ⁹⁴ SPÁČIL, J. et al.: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. Praha, 2013, s. 78.
- ⁹⁵ RANDA, A., ŠIKL, H.: op. cit., s. 67.
- ⁹⁶ ANDRES, B. – HARTMANN, A. – ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J.: op. cit., s. 76–77.
- ⁹⁷ Ibid. Viz RANDA, A., ŠIKL, H.: op. cit., s. 68–69.
- ⁹⁸ RANDA, A., ŠIKL, H.: op. cit., s. 70–72.
- ⁹⁹ ANDRES, B. – HARTMANN, A. – ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J.: op. cit., s. 93–95.
- ¹⁰⁰ Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1937. Tisk č. 425. Včetně důvodové zprávy dostupný na: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0425_01.htm.
- ¹⁰¹ § 101 senátního tisku č. 425/1937. Cf. Důvodová zpráva, k hlavě 5, součást senátního tisku č. 425/1937.
- ¹⁰² § 102 senátního tisku č. 425/1937: „Držbu vlastnického práva k věcem movitým zejména získá, kdo se jich uchopí, je odvede nebo k sobě vezme, k věcem nemovitým zejména, kdo na ně vstoupí, kdo je vymezí, ohradí, označí nebo na nich hospodaří.“
- ¹⁰³ § 314.
- ¹⁰⁴ ANDRES, B. – HARTMANN, A. – ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J.: op. cit., s. 99.
- ¹⁰⁵ RANDA, A. – ŠIKL, H.: op. cit., s. 66.
- ¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zák. č. 89/2012 Sb. dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
- ¹⁰⁷ § 987 zák. č. 89/2012 Sb.
- ¹⁰⁸ § 990 zák. č. 89/2012 Sb.: „(1) Držbu lze nabýt bezprostředně tím, že se jí držitel ujme svou mocí. Bezprostředně se držba nabývá v rozsahu, v jakém se jí držitel skutečně ujal. (2) Držbu lze nabýt odvozeně tím, že dosavadní držitel převede svou držbu na nového držitele, nebo tím, že se nový držitel ujme držby jako právní nástupce dosavadního držitele. Odvozeně se nabývá držba v rozsahu, v jakém ji měl dosavadní držitel a v jakém ji na nového držitele převedl.“
- ¹⁰⁹ SPÁČIL, J. et al.: op. cit., s. 81.
- ¹¹⁰ ŠVESTKA, J. – DVORÁK, J. – FIALA J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha, 2014, s. 28–29.
- ¹¹¹ SPÁČIL, J. et al.: op. cit., s. 77–78.
- ¹¹² Ibid., s. 82–83.